

Jugoszláviai magyar irodalom

Folyóirat könyvben

EX évkönyv 1990. Forum, Újvidék, 1990.

Látszatra bizonytalan, tartásra azonban mégis szilárd szerkesztési koncepcióra alapul ez az évkönyv. Mindenekelőtt az a kérdés, hogy kinek, minek az évkönyve, ez ugyanis nem derül ki az első pillanatban. A tartalomjegyzékben meglepetéssel tapasztaljuk, hogy a szerzők megválasztása is szélesebb a szokottnál, az itthoni alkotók mellett találunk számos magyarországit és délszlávot is.

A szerkesztők, Fenyvesi Ottó és Losoncz Alapár, előszavából kitűnik, hogy az 1983-ban leváltott, Sziveri János által vezetett Új Symposion-szerkesztőség tizenkét tagja vállalkozásaként jött létre az évkönyv, amelyben „a közreműködő alkotók ízlés, igényesség, magatartás, szeszibilitás és fogékonyság szempontjából szellemi rokonságot mutatnak, egy hullámhosszon vannak.”

Tulajdonképpen ez a szempont támasztja alá a koncepciót; ez EX évkönyv tulajdonképpen az irodalom évkönyve és egy hasonló szeszibilitású, egykoron együtt gondolkodó, ma együtt érző „szellemi nemzedék” munkájának keresztmetszete.

A bevezetőben említett Symposion-szerkesztőség „ügye” nem hiszem, hogy akár válaszra is szorulna, hiszen az utóbbi két esztendőben a dolog sok részletére fény derült. A hatalmi szóval elhallgattatott, leváltott szerkesztőség kollektív sorsa mintha karizmatikusan teljesedett volna be Sziveri János tragikumában, ám az egyéni sorsváltás terhét hordozniuk kellett a többieknek is, egészen a kényszerű, de formálisan mégis önkéntes száműzetésig. Az események körülményeit Csorba Béla naplójának részletei mutatják be az EX-ben, az a napló, amiről éppen ezeken a hasábkon folyt heteken át tartó vita.

Az egykori Új Symposion szellemét idézte meg sikerrel ez a könyv tematikai sokoldalúságával, műfajbeli változatosságával, a szövegek fajsúlyának eltéréseivel, hazai és külföldi szerzők szerepeltetésével. Ám nem csupán a bemutatás lehetett a szerkesztők célja, hanem az **együttlét példázása**, különben mi más indokolta volna, hogy **Eörsi Istvánnak** egy tizenegy évvel ezelőtről datált írását teszik közzé.

Egy nyolcvanasos könyvismertető aligha válalkozhatna az Évkönyv 35 szerzőjének bemutatására, illetve munkáik ismertetésére, hiszen ekkor esetleg a tartalomjegyzéket közölhetné. Az Évkönyv vissza-visszatérve foglalkozik Sziveri János személyével, illetve művészetével: saját verseivel, költeményekkel, műelemzéssel, naplóval idézik emléket a szerzők, illetve a szerkesztők.

Ákárcsak a folyóiratra, az Évkönyvre is jellemző, hogy gazdag tanulmányanyagot közöl. Sajátosságuknál fogva külön említést érdemel Balassa Péter, a kiváló műelemző írása, amelyben élvezettel és bátran tart görbe tükröt szakmája elé, mintegy közelítve egymáshoz a tudalékoságot és a halandzsát. Jovica Acin, a jeles esszéista, filológus, fantasztikus-groteszk etimológiával járja körbe a

Balkán, fogalomkörét. A harmadik, külön figyelmet érdemlő írás szerzője Sebők Zoltán, aki a latens agresszivitás jeleit emeli ki Wols, azaz Alfred Otto Wolfgang Schulze fotóiban. Mindhárom szöveg közös értéke közvetlenség és az olvasmányosság, ami miatt valójában nem is lehetnek igazán tanulmányok, hanem szövegek, amelyek a tudományosság rovására a művésziesség felé tartanak. A tudományos verefű tanulmánynak, amilyeneket úgyszintén közöl a gyűjtemény, egyetlen hibája van csak az évkönyv-olvasó szemében — nem szép-irodalom, ezért csak a szakmai beavatottaknak tud élvezetet szerezni.

Ezzel szemben Fogarassy Miklós Zé, mint Zombor című prózája olvasmányosságával nyeri meg az olvasót. Lenyűgöző higgadtsággal méri fel a várost, amiben nagyon sok a tipikus, más, hasonló, sorsú városra is vonatkozó elem; tárgyilagosan tárja föl azt a pusztulást, ami a „hely szellemét” sorvasztja, azt a leépülést, amely a szabad királyi város egykoron büszke, dolgos és igényes polgárait is megmástitotta.

Fenyvesi Ottó kisprózái érdekesekek, megmosolyogtatók, a kötet epikai anyagának élvonalában lehetnének egy kiegyensúlyozottabb válogatás esetén. Így is kiválóan együtttesz teremtenek Branko Čegek *It's Only Rock And Roll* című óriásmondattal, amely „az írás ellenőrizhetetlen energiáit, a szavak folyamának meanderszerű medrét” hozza olvasóközölsébe. Tolnai Ottó prózája az esszé, a rövidtörténet, a kispróza elegyével fogja körül a „rózsaszín” motívumát, amire számtalan képzőművészeti, irodalmi, egyéni élményét aplikálja a rá jellemző műgonddal. Balázs Attila prózája a dévajkodó, kacéerkodó csalafintaságot tükrözi: csonka történeteket sorjáz (amelyek mind továbbépítésre érdemesek), majd groteszk fordulattal lezárja írását, szinte hallhatóan a markába kacagva. Bicskei Zoltán lüktető, pergő jazznovellái műfajban, stílusban sajátosat, kifinomultat adnak, igazán ritka, élvezetes szövegek. Radics Viktória Tájékoztató búcsú című lírai írása egyszerre rímél a Sziveri (sors- és élet)-tragédia elemeit göröcsösen markoló írásokkal, valamint Fogarassy Miklós szövegével.

Akusztikai és ritmikai gazdagság jellemzi az Évkönyv versanyagát. Kalapáti Ferenc lendületes, szójátékos hosszúverset közöl, ami dagadó sodrásával és zárt kompozíciójával hívja fel a figyelmet. Szócs Géza verse, a *Gvónás a cethalban*, azzal a gyomorszorító groteskséggel szól az olvasóhoz, amit idehaza Sziveri és részben Kalapáti költészetében értékelünk. Bozsik Péter három verse kiforrott költőt idéz, igazán itt a helyük a könyvben.

AZAZ: Az EX évkönyv 1990. az Új Symposion folyóirat pozitív hagyományait örökölte a mába, megérdemli a lapozást, mint a „szellemi generáció” az együttlét legalább ilyen formáját.